

Psychological Flexibility of Parents and Adaptive Skills of Children: The Mediating Role of Parental Control

Atefeh Mirzaei Jahed¹, Maryam Moghadasin², Samira Vakili³, Bitra Nasrolahi⁴, Keyvan Molanorouzi⁵

1. Ph.D Candidate in Psychology, Department of Psychology, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

E-mail: atefeh.mirzaeijahed@iau.ac.ir

2. Associate professor, Department of Clinical Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.

E-mail: mmoghadasin@khu.ac.ir

3. Assistant Professor, Department of Psychology and Education of Exceptional Children, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

E-mail: samira.vakili@srbiau.ac.ir

4. Assistant Professor, Department of General Psychology, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

E-mail: nasrolahi@srbiau.ac.ir

5. Assistant Professor, Department of Sport science, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

E-mail: Keyvan.molanorouzi@srbiau.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article history:

Received 21 March 2025

Received in revised form

21 April 2025

Accepted 22 May 2025

Published online 22 May.

2026

Keywords:

Psychological flexibility, Adaptive skills, Parental control, Parenting, Structural equation modeling

ABSTRACT

Background: The development of adaptive skills in children plays a key role in their psychological and social well-being. Parental psychological characteristics, mainly psychological flexibility, can significantly influence how parents interact with their children and, as a result, the development of these skills. Furthermore, parental control, as a mediating factor, may affect how these skills are formed. A deeper understanding of the relationships between these variables can help clarify the factors that influence the development of children's adaptive skills.

Aims: The present study aimed to investigate the role of parental psychological flexibility in children's adaptive skills and to explain the mediating role of parental control in this relationship.

Methods: This descriptive-correlational study was conducted using structural equation modeling. The statistical population included parents of primary school children aged 7 to 11 years in Tehran during the 2022-2023 academic year. A total of 650 parents were voluntarily selected from districts 2, 4, 7, and 15. The research tools included the Parental Psychological Flexibility Questionnaire (Green et al., 2015), the Parental Locus of Control Scale (Campis et al., 1986), and the Reynolds and Kamphaus Behavior Assessment System for Children, Third Edition (2015). Data were analyzed using SPSS-27 and AMOS-29.

Results: The results of structural equation modeling showed that parental psychological flexibility had a significant positive relationship with children's adaptive skills ($\beta=0.450, p<0.05$). Additionally, parental psychological flexibility indirectly influenced children's adaptive skills through the reduction of parental control ($\beta=0.048, p<0.05$).

Conclusion: The findings emphasize the critical role of parental psychological flexibility in enhancing children's adaptive skills. Psychological interventions designed to increase parental flexibility and reduce controlling parenting styles can significantly improve children's adaptive outcomes.

Citation: Mirzaei Jahed, A., Moghadasin, M., Vakili, S., Nasrolahi, B., & Molanorouzi, K. (2026). Psychological Flexibility of Parents and Adaptive Skills of Children: The Mediating Role of Parental Control. *Journal of Psychological Science*, 25(159), 1-17. [10.61186/jps.25.159.6](https://doi.org/10.61186/jps.25.159.6)

Journal of Psychological Science, Vol. 25, No. 159, 2026.

© The Author(s). DOI: [10.61186/jps.25.159.6](https://doi.org/10.61186/jps.25.159.6)

✉ **Corresponding Author:** Maryam moghadasin, Associate professor, Department of Clinical Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran. E-mail: mmoghadasin@khu.ac.ir, Tel: (+98) 9330285581

Extended Abstract

Introduction

The proper growth and development of infants and young children is crucial for enabling them to reach their full physical and mental potential. When children's development is hindered, it can lead to severe outcomes, including higher mortality rates, illnesses, and cognitive deficits, which have broad and serious implications (Onis, 2017). One key component of child development is adaptive behavior, which refers to a child's ability to assume more responsibility for themselves and, in turn, help others gain essential life skills (Soleimani et al., 2024). Studies highlight that children's emotional regulation and adaptive behavior development are strongly influenced by the early family environment (Crespo et al., 2017). Various parental traits have been found to predict children's emotional and behavioral competencies. For instance, parents who feel competent tend to have children who exhibit better emotional and behavioral control. There is an inverse relationship between parental satisfaction and children's behavioral issues, whereas parental effectiveness positively influences children's social behavior (Yan & Hou, 2023). Among the many psychological factors, parental flexibility plays a significant role in shaping children's psychological development and adaptive behavior.

Psychological flexibility in parents refers to their ability to cultivate a healthy relationship with their children. This involves accepting their own negative thoughts and emotions in the present moment while being attuned to their child's needs and acting purposefully aligned with their parenting values (Contreras et al., 2023). Research indicates that parental psychological flexibility is positively associated with children's performance and is a crucial foundation for positive parenting (Ren et al., 2022; Burke & Moore, 2015). A study by Ren et al. (2022) found that parental psychological flexibility, along with emotional stability and emotional regulation, is negatively correlated with children's external behavioral problems, such as aggression, and internal issues, such as anxiety and depression. An important consideration is the underlying

mechanisms that connect parental psychological flexibility to children's adaptive skills. One significant mechanism in this relationship is parental control.

Parents with a controlling parenting style often limit their children's opportunities to regulate their emotions and manage their behaviors independently. This limitation can be particularly challenging during stressful or anxiety-inducing situations, as it prevents children from gaining valuable experience in emotional regulation (Perry et al., 2018). In contrast, children whose parents encourage independence have more chances to interact with their environment at their own pace and skill level. This supportive approach helps ensure that children receive the assistance they need. Research shows that parental support for independence positively correlates with several outcomes, including better internalization of rules (Andreadakis et al., 2019) and improved emotional, social, and cognitive skills (Distefano et al., 2018). Additionally, a study by Menéndez et al. (2024) involving 2,396 parents and 1,325 children in Spain found that parental support for children's independence is positively associated with social-participatory behaviors and enhanced social competence in children.

Many studies have examined the impact of psychological flexibility, but there has been less focus on its role in parent-child relationships. According to the authors' search, no study has explored the influence of parental psychological flexibility and control on children's behaviors and adaptive skills. Understanding these mechanisms is crucial for designing effective parenting interventions and improving our knowledge of the factors contributing to healthy child development. Therefore, the main aim of this research is to investigate the mediating role of parental control in the relationship between parental psychological flexibility and children's adaptive behaviors. Specifically, parental psychological flexibility is associated with decreased parental control, leading to increased adaptive behaviors in children.

Method

This study employs a descriptive and correlational design. The statistical population consists of parents of primary school children aged 7 to 11 years who registered for the 2023-2024 school year in schools across Tehran, specifically in areas 2, 4, 7, and 15. A statistical calculator for structural equations was utilized to determine the minimum sample size (Soper, 2024). By inputting an effect size of 0.3, a statistical power level of 0.8, three latent variables, 17 observed variables, and an alpha level of 0.05, the minimum sample size was calculated to be 156. Structural equation modeling (SEM) requires a large sample size, and to address potential incomplete questionnaires, a slightly larger sample was selected for this study.

In this study, a sample of 650 individuals, including both parents and children, was selected. A voluntary sampling method was employed following the guidelines set by the Ministry of Education for data collection. Initially, the necessary permissions were obtained from the university, followed by a request to the Ministry of Education. After receiving approval, the Ministry identified schools in various areas willing to participate in the study. Researchers visited schools in areas 2, 4, 7, and 15 and established communication with the relevant administrators. They distributed questionnaires to teachers, which included the Psychological Flexibility Scale (18 items), the Parental Locus of Control Scale (47 items), and the Behavior Assessment System for Children (175 items) to assess adaptive skills. During parent-teacher meetings, teachers distributed questionnaires that were later returned to the schools

after completion. SPSS-27 was utilized for descriptive statistics, while AMOS-29 was employed for structural equation modeling.

Results

Before starting data analysis, assumptions of normal distribution and no multicollinearity between study variables were examined. Skewness and kurtosis indices were calculated for three variables: parental psychological flexibility (Ku = 0.408, Sk = -0.373), parental control (Ku = 0.476, Sk = -0.041), and children's adaptive skills (Ku = -0.124, Sk = -0.058). According to Hu and Bentler's theory (1995), skewness values between ± 3 are acceptable for normal distribution. For kurtosis, Kline (2016) suggests that values above ± 10 can be problematic in multivariate analysis. The calculated skewness and kurtosis values indicated that the assumption of normal distribution was met. Variance Inflation Factor (VIF) and tolerance indices were used to evaluate the assumption of no multicollinearity. Since none of the tolerance values were below 0.1 and no VIF values exceeded 10, the assumption of no multicollinearity was satisfied. Univariate outliers were identified using box plots in SPSS, and multivariate outliers were identified using Mahalanobis distances in AMOS. Based on these analyses, one participant was excluded from the final analysis.

The results presented in Tables 1 and 2 illustrate the direct and mediating effects of the research variables. Based on these findings, we can either confirm or dismiss the direct and indirect impacts of the research variables on children's adaptive skills.

Table 1. The structural direct effects

Independent variable	Dependent variable	Non Standard coefficients	Standard coefficients	standard error	t	P
Psychological Flexibility	Adaptive Skills	1.213	0.450	0.173	7.008	0.001
Parental Control	Adaptive Skills	-0.024	-0.113	0.010	-2.477	0.013
Psychological Flexibility	Parental Control	-5.351	-0.424	0.661	-8.098	0.001

Table 2. Summary of the mediation analysis

Independent variable	Mediator Variable	Dependent variable	Non Standard coefficient	Lower bound	Upper bound	Standard coefficient	p-value
Psychological Flexibility	Parental Control	Adaptive Skills	0.130	0.032	0.239	0.048	0.009

Based on table 1, the direct path from psychological flexibility to children's adaptive skills is significant ($\beta = 0.450$). The direct path from parental control to children's adaptive skills is significant ($\beta = -0.113$). Finally, the direct path from psychological flexibility to parental control is significant ($\beta = -0.424$).

The bootstrap method with 5,000 resamples was used to test the indirect effect. As shown in Table 2, the indirect effect of psychological flexibility on children's adaptive skills through the mediator variable of parental control is significant ($\beta = 0.048$, $p < 0.05$).

Conclusion

The findings of this research show that parental psychological flexibility is positively and significantly related to children's adaptive skills both directly and indirectly through reducing parental control. These results align with previous research indicating that parental psychological flexibility is a protective factor in children's psychological and social development (Ren et al., 2022; Brassell et al., 2016). Moreover, parental control, as a mediator, has a negative impact on children's adaptive skills, which supports studies suggesting that excessive parental control can hinder the development of children's independence and self-regulation (Wong et al, 2019; Perry et al., 2018).

Regarding the mediating role of parental control, it can be stated that parents with controlling styles limit children's opportunities to regulate their emotions

and manage independent behaviors (Perry et al., 2018). In contrast, children whose parents support their independence have more opportunities to engage with their environment based on their abilities and personal pace. Parents who support children's independence, using flexible language and providing logical explanations, help children understand why certain behaviors are beneficial or important for them (Reeve, 2024). This type of support for independence is associated with positive outcomes such as better internalization of rules (Andreadakis et al., 2019) and the enhancement of emotional-social and cognitive skills in children (DiStefano et al., 2018; Menéndez et al., 2024).

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is derived from the first author's doctoral dissertation in General Psychology at Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, with the ethics code IR.IAU.SRB.REC.1401.272. The present study was conducted following the ethical principles and protocols of the Helsinki Declaration, with informed consent obtained from all participants. Comprehensive information regarding the research objectives, data usage, and confidentiality assurance was provided to the participants.

Funding: This research is part of the doctoral dissertation and was conducted without financial support.

Authors' contribution: This article is extracted from the first author's doctoral dissertation under the supervision of the second and third author and with consultation from the fourth and fifth author.

Conflict of interest: No conflicts of interest are to be declared.

Acknowledgments: The authors express their gratitude to all participants in this research.

انعطاف پذیری روان شناختی والدین و مهارت های انطباقی کودکان: نقش میانجی کنترل گری والدین

عاطفه میرزایی جاهد^۱، مریم مقدسین^۲، سمیرا وکیلی^۳، بیتا نصرالهی^۴، کیوان ملانوروزی^۵

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی، گروه روانشناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. دانشیار، گروه روانشناسی بالینی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۳. استادیار، گروه روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۴. استادیار، گروه روانشناسی عمومی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۵. استادیار، گروه علوم ورزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۰۱

بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۰۱

پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۰۱

انتشار برخط: ۱۴۰۵/۰۳/۰۱

کلیدواژه ها:

انعطاف پذیری روان شناختی،

مهارت های انطباقی،

کنترل گری والدین،

فرزندپروری،

مدل سازی معادلات ساختاری.

زمینه: رشد مهارت های انطباقی در کودکان نقشی کلیدی در سلامت روانی و اجتماعی آنها دارد. ویژگی های روان شناختی والدین، به ویژه انعطاف پذیری روان شناختی، می تواند تأثیر چشمگیری بر شیوه تعامل والدین با فرزندان و در نتیجه رشد این مهارت ها بگذارد. علاوه بر این، کنترل گری والدین به عنوان یک عامل میانجی، ممکن است بر چگونگی شکل گیری این مهارت ها تأثیر گذار باشد. درک دقیق روابط میان این متغیرها، می تواند به روشن شدن عواملی که بر توسعه مهارت های انطباقی کودکان تأثیر می گذارند، کمک کند.

هدف: هدف پژوهش حاضر، بررسی نقش انعطاف پذیری روان شناختی والدین در مهارت های انطباقی کودکان و تبیین نقش میانجی کنترل گری والدین در این رابطه بود.

روش: روش پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی و از نوع مدل سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی والدین کودکان دبستانی ۷ تا ۱۱ ساله شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بود. تعداد ۶۵۰ والد به روش داوطلبانه از مناطق ۲، ۴، ۷ و ۱۵ انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل مقیاس انعطاف پذیری روان شناختی والدین (گرین و همکاران، ۲۰۱۵)، مقیاس منع کنترل والدینی (کمپیز و همکاران، ۱۹۸۶) و سیستم سنجش رفتار کودک ویراست سوم (رینولد و کمفیس، ۲۰۱۵) بود. برای تحلیل داده ها از روش همبستگی پیرسون و مدل سازی معادلات ساختاری با بهره گیری از نرم افزارهای SPSS-27 و AMOS-29 استفاده شد.

یافته ها: نتایج مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد که انعطاف پذیری روان شناختی والدین رابطه مثبت و معناداری با مهارت های انطباقی کودکان دارد ($\beta = 0.450, p < 0.05$). همچنین، انعطاف پذیری روان شناختی والدین از طریق کاهش کنترل گری والدین به صورت غیر مستقیم با مهارت های انطباقی کودکان ارتباط دارد ($\beta = 0.48, p < 0.05$).

نتیجه گیری: یافته های پژوهش حاضر بر نقش تعیین کننده انعطاف پذیری روان شناختی والدین در ارتقای مهارت های انطباقی کودکان تأکید دارد. مداخلات روان شناختی که با هدف افزایش انعطاف پذیری والدین و کاهش سبک های کنترل گرانه تدوین شوند، می توانند تأثیر بسزایی در بهبود مهارت های انطباقی کودکان داشته باشند.

استناد: میرزایی جاهد، عاطفه؛ مقدسین، مریم؛ وکیلی، سمیرا؛ نصرالهی، بیتا؛ ملانوروزی، کیوان (۱۴۰۵). انعطاف پذیری روان شناختی والدین و مهارت های انطباقی کودکان: نقش

میانجی کنترل گری والدین. *مجله علوم روانشناختی*، شماره ۱۵۹، ۱-۱۷.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۵، شماره ۱۵۹، ۱۴۰۵. DOI: [10.61186/jps.25.159.6](https://doi.org/10.61186/jps.25.159.6)

✉ نویسنده مسئول: مریم مقدسین، دانشیار، گروه روانشناسی بالینی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

رایانامه: mmoghadasin@khu.ac.ir تلفن: ۰۹۳۳۰۲۸۵۵۸۱

مقدمه

رشد و تکامل سالم نوزادان و کودکان خردسال از اهمیت بالایی برخوردار است، زیرا برای دستیابی به حداکثر توانایی‌های جسمی و ذهنی آن‌ها ضروری است. عواقب رشد نامطلوب کودکان، از جمله افزایش مرگ و میر، بیماری‌ها و اختلال در رشد شناختی، جدی و گسترده است (اونیس، ۲۰۱۷). سال‌های نخستین زندگی، به عنوان مرحله‌ای حیاتی در رشد انسان محسوب می‌شود. مطالعات نشان می‌دهند که تجارب اولیه کودک، از جمله ارتباطات اجتماعی، محیط خانواده و آموزش‌های ابتدایی، نقش تعیین‌کننده‌ای در رشد مغزی، توانایی‌های شناختی و مهارت‌های اجتماعی-عاطفی او دارند (اولا و هیرشپاسک، ۲۰۲۴؛ تورک و همکاران، ۲۰۲۱). مهارت‌های اجتماعی-عاطفی که در دوران کودکی شکل می‌گیرند، پایه‌ای برای موفقیت‌های آینده در مدرسه، کار و زندگی اجتماعی هستند. کودکانی که در محیط‌های حمایتی و غنی از نظر عاطفی رشد می‌کنند، توانایی بیشتری در مدیریت استرس و حل تعارضات دارند (پری و همکاران، ۲۰۲۱).

رفتار انطباقی^۱ یکی از مهم‌ترین جنبه‌های رشدی کودکان است. رفتار انطباقی به توانایی فرد در قبول مسئولیت‌های بیشتر نسبت به خود و سپس کمک به دیگران در دست‌یابی به مهارت‌های زندگی روزمره اشاره دارد (سلیمانی و همکاران، ۱۴۰۳). رفتارهای انطباقی شامل مهارت‌های مفهومی، اجتماعی و عملی هستند که به افراد کمک می‌کنند تا خود را با محیط تطبیق دهند و نقش مهمی در زندگی روزمره ایفا می‌کنند (دونالد و همکاران، ۲۰۱۹). مهارت‌های انطباقی^۲ مانند اجتماعی شدن و انجام فعالیت‌های روزمره، رابطه منفی با مشکلات درونی‌سازی و برونی‌سازی دارند، که نشان‌دهنده اهمیت این مهارت‌ها برای تنظیم هیجانی و سلامت روان است (دونوسو و همکاران، ۲۰۲۳).

پژوهش‌ها نشان داده‌اند که توسعه مهارت‌های کودکان، مانند کنترل احساسات و رفتار انطباقی، تا حد زیادی بستگی به خانواده آن‌ها در دوران کودکی اولیه دارد (کرسپو و همکاران، ۲۰۱۷؛ دهقانی و کدخدایی، ۱۴۰۳). بنابراین، لازم است عواملی که بر مهارت‌های انطباقی و عاطفی-رفتاری کودکان تأثیر می‌گذارند، از دیدگاه فرزندپروری و خانواده مورد

بررسی قرار گیرند. اگرچه عوامل مختلفی از جمله ژنتیک، خلق و خو و تأثیرات اجتماعی-فرهنگی در رشد کودکان نقش دارند، اما نقش والدین برای تنظیم روان‌شناختی سالم آن‌ها بسیار مهم است. وقتی نیازهای روان‌شناختی کودکان برآورده می‌شود، آن‌ها احساس رفاه بیشتری می‌کنند، با علاقه و خودانگیزگی بیشتر در فعالیت‌ها شرکت می‌کنند، در روابط اجتماعی بازتر هستند و در مواجهه با سختی‌ها و فشارها، تاب‌آوری بیشتری از خود نشان می‌دهند (سوتننس و همکاران، ۲۰۱۷).

مطالعات مرتبط، ویژگی‌های مختلفی در والدین را به عنوان پیش‌بین مهارت‌های رفتاری و عاطفی کودکان در نظر گرفته‌اند. برای مثال، احساس شایستگی در والدین، رابطه مثبتی با تنظیم عاطفی و رفتاری کودکان دارد. رضایت‌مندی والدین با مشکلات رفتاری کودکان رابطه منفی دارد و در مقابل کارایی والدین بر رفتارهای اجتماعی کودکان تأثیر مثبت دارد (یان و هو، ۲۰۲۳). نتایج مطالعه ذکایی فر و موسی‌زاده (۱۳۹۹) نشان داد که سبک فرزندپروری مقتدرانه و سهل‌گیر با رشد اجتماعی کودکان رابطه معناداری دارد. زمانی که والدین در شیوه‌های تربیتی خود ثبات نشان می‌دهند و فرصت ابراز وجود و اعتماد به نفس به فرزندان‌شان می‌دهند، به حرف‌های آن‌ها گوش می‌دهند و ارتباط با آن‌ها را تشویق می‌کنند، همچنین روش‌های انضباطی آنان با محبت، منطق و انعطاف‌پذیری همراه است و به طور نسبی به کودکان آزادی می‌دهند، کودکان در این شرایط رشد اجتماعی بیشتری از خود نشان می‌دهند (ذکایی فر و موسی‌زاده، ۱۳۹۹). پژوهش واگادیاز و همکاران (۲۰۲۳) نشان داد که سبک‌های فرزندپروری و مشارکت والدین می‌تواند در افزایش فعالیت بدنی کودکان مؤثر باشد که در این میان، سبک‌های دموکراتیک و سهل‌گیرانه با انگیزه‌های خودتعیین‌گر^۳ در کودکان همراه است. اما در میان عوامل روان‌شناختی یکی از عوامل تأثیرگذار بر رشد روانی و رفتار انطباقی کودکان، انعطاف‌پذیری والدین است.

انعطاف‌پذیری روان‌شناختی^۴ به توانایی فرد در پذیرش و گشودگی نسبت به تجربیات ناخواسته مانند درد، احساسات ترسناک و افکار ناخوشایند و در عین حال فاصله گرفتن از آن‌ها اشاره دارد، به گونه‌ای که همچنان بتواند در فعالیت‌های ارزشمند مشارکت کند (کراکن و مورلی، ۲۰۱۴).

3. self-determined motivations

4. Psychological Flexibility

1. Adaptive behavior

2. Adaptive Skills

انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در والدین به عنوان توانایی والدین در برقراری یک رابطه‌ی ایده‌آل با فرزندان تعریف می‌شود، به این صورت که احساسات و افکار منفی خود را در لحظه‌ی حال بپذیرند و در عین حال، با آگاهی از نیازهای کودک، بر اساس ارزش‌های فرزندپروری هدفمند رفتار کنند (کوئتراس و همکاران، ۲۰۲۳). انعطاف‌پذیری روان‌شناختی بیشتر با پیامدهای مثبت از جمله افزایش رضایت از زندگی (لوکاس و مور، ۲۰۲۰)، کاهش استرس و افزایش بهزیستی (ورسبه و همکاران، ۲۰۱۸)، کاهش افسردگی، اضطراب و بی‌خوابی (کراکن و همکاران، ۲۰۲۱) و افزایش تاب‌آوری (سیدمیرزایی و همکاران، ۱۴۰۱) مربوط می‌شود. انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در والدین شامل سه مؤلفه‌ی اصلی گسلش شناختی، اقدام متعهدانه و پذیرش است. گسلش شناختی، به توانایی والدین در جداسازی آگاهانه احساسات و افکار منفی‌شان از رفتارهای فرزندپروری اشاره دارد. اقدام متعهدانه به این معناست که والدین بتوانند به خواسته‌های فرزندان احترام بگذارند و به آن‌ها اجازه دهند که در حد مناسب استقلال خود را حفظ کنند و در نهایت پذیرش، یعنی والدین بتوانند احساسات و افکار ناخوشایندی را که در مسیر فرزندپروری تجربه می‌کنند، بپذیرند و آن‌ها را به عنوان بخشی از فرآیند تربیت فرزند بشناسند (بورک و مور، ۲۰۱۵).

برخی مطالعات اولیه نشان داده‌اند که انعطاف‌پذیری روان‌شناختی می‌تواند از والدین به کودک منتقل شود. نتایج پژوهش بکمن و همکاران (۲۰۱۹) نشان داد که انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین، از طریق انعطاف‌پذیری روان‌شناختی کودک و پذیرش درد توسط کودک بر عملکرد اجتماعی و وضعیت هیجانی کودک تأثیرگذار است. مسئله مهم‌تری که باید در نظر گرفت این است که انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در والدین از طریق چه مکانیسم‌های زیربنایی با مهارت‌های انطباقی در کودکان ارتباط دارد. کنترل‌گری والدین^۱ یکی از مکانیسم‌هایی است که می‌تواند در این رابطه نقش مهمی ایفا کند.

کنترل بیش از حد والدین که در پژوهش‌ها با اصطلاحاتی مانند محافظت افراطی یا محدود کردن استقلال نیز شناخته می‌شود، به میزان مشارکت بیش از حد والدین در امور روزمره و تجربیات هیجانی کودک اطلاق می‌شود که وابستگی کودک به والدین را افزایش می‌دهد (باربر، ۱۹۹۶). از سنین اولیه‌ی کودکی، والدینی که سبک کنترل‌کننده دارند، فرصت‌های کودک برای تنظیم هیجانات و مدیریت رفتارهای مستقلانه را محدود می‌کنند. این امر به ویژه در مواجهه با موقعیت‌های استرس‌زا یا ترس برانگیز، مانع از کسب تجربه کودک در مدیریت هیجانی می‌شود (پری و همکاران، ۲۰۱۸). یافته‌های پژوهش وانگ و همکاران (۲۰۱۹) نشان داد که کنترل رفتاری والدین با کاهش خودکارآمدی تحصیلی و افزایش اضطراب اجتماعی در کودکان مرتبط است و در نتیجه، سطح پیشرفت تحصیلی آن‌ها را پایین می‌آورد. هم‌چنین عوده و همکاران (۱۴۰۴) در مطالعه‌ی خود نشان دادند که کنترل‌گری والدین، تأثیر منفی قابل توجهی بر تاب‌آوری و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارد. در مقابل کنترل‌گری والدین، حمایت از استقلال کودکان مطرح می‌شود.

انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در والدین به عنوان توانایی والدین در برقراری یک رابطه‌ی ایده‌آل با فرزندان تعریف می‌شود، به این صورت که احساسات و افکار منفی خود را در لحظه‌ی حال بپذیرند و در عین حال، با آگاهی از نیازهای کودک، بر اساس ارزش‌های فرزندپروری هدفمند رفتار کنند (کوئتراس و همکاران، ۲۰۲۳). انعطاف‌پذیری روان‌شناختی بیشتر با پیامدهای مثبت از جمله افزایش رضایت از زندگی (لوکاس و مور، ۲۰۲۰)، کاهش استرس و افزایش بهزیستی (ورسبه و همکاران، ۲۰۱۸)، کاهش افسردگی، اضطراب و بی‌خوابی (کراکن و همکاران، ۲۰۲۱) و افزایش تاب‌آوری (سیدمیرزایی و همکاران، ۱۴۰۱) مربوط می‌شود. انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در والدین شامل سه مؤلفه‌ی اصلی گسلش شناختی، اقدام متعهدانه و پذیرش است. گسلش شناختی، به توانایی والدین در جداسازی آگاهانه احساسات و افکار منفی‌شان از رفتارهای فرزندپروری اشاره دارد. اقدام متعهدانه به این معناست که والدین بتوانند به خواسته‌های فرزندان احترام بگذارند و به آن‌ها اجازه دهند که در حد مناسب استقلال خود را حفظ کنند و در نهایت پذیرش، یعنی والدین بتوانند احساسات و افکار ناخوشایندی را که در مسیر فرزندپروری تجربه می‌کنند، بپذیرند و آن‌ها را به عنوان بخشی از فرآیند تربیت فرزند بشناسند (بورک و مور، ۲۰۱۵).

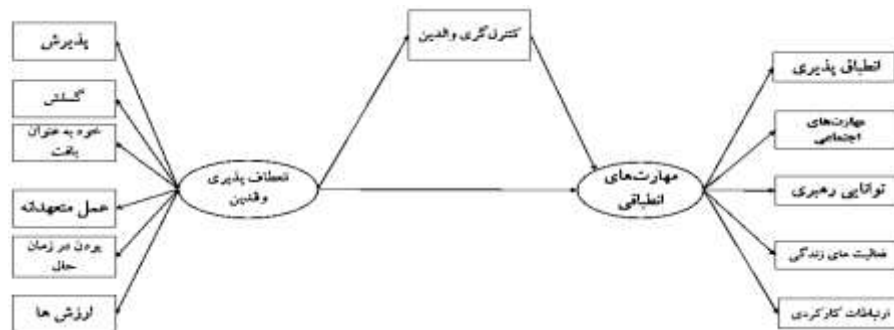
برخی مطالعات اخیر نشان داده‌اند که انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در والدین با بهبود عملکرد کودک، رابطه‌ی مثبت دارد و پایه و اساس فرزندپروری مثبت محسوب می‌شود (رن و همکاران، ۲۰۲۲؛ بورک و مور، ۲۰۱۵). پژوهش‌ها در زمینه درمان پذیرش و تعهد در چارچوب رفتاردرمانی شناختی نشان داده‌اند که با افزایش انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین، نگرش و رفتار آن‌ها مثبت‌تر شده و این تغییرات، تأثیر مثبتی بر فرزندان نیز دارد (لیمینگ و هیز، ۲۰۱۶). این یافته‌ها چشم‌انداز جدیدی برای بهبود الگوهای فرزندپروری و آموزش‌های خانوادگی فراهم می‌کنند. پژوهش براسل و همکاران (۲۰۱۶) نشان داد که انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در والدین، به طور غیرمستقیم با کاهش مشکلات درونی و بیرونی کودکان و نوجوانان از طریق شیوه‌های فرزندپروری سازگارانه رابطه دارد. هم‌چنین دهقانی و کدخدایی (۱۴۰۳) در پژوهش خود دریافتند که سرسختی روان‌شناختی، تنظیم هیجان و

1. Parental Control

حمایت والدین از استقلال کودکان، با رفتارهای اجتماعی- مشارکتی و شایستگی اجتماعی در کودکان رابطه مثبت دارد. در مقابل، کنترل روان‌شناختی والدین با بی‌ثباتی عاطفی و پرخاشگری کلامی و جسمی رابطه مثبت نشان داد. بنابراین در مجموع، عدم کنترل‌گری والدین و حمایت از استقلال کودکان می‌تواند در رابطه انعطاف‌پذیری والدین و مهارت‌های انطباقی کودکان نقش میانجی‌گری ایفا کند و به نظر می‌رسد که والدینی که انعطاف‌پذیری بیشتری دارند، تمایلی به کنترل فرزندان ندارند و در مقابل از استقلال آنها حمایت می‌کنند که می‌تواند باعث پرورش رفتارهای انطباقی در کودکان شود.

به طور کلی، مطالعات متعددی تأثیر انعطاف‌پذیری روان‌شناختی را به صورت فردی بررسی کرده‌اند و تأثیر آن را در روابط والد و فرزند کمتر مورد بررسی قرار داده‌اند. علاوه بر این، چگونگی رابطه بین انعطاف‌پذیری روان‌شناختی و کنترل‌گری در والدین و نتایج رفتاری کودکان هنوز به طور کامل مشخص نیست و براساس جستجوی نویسنده‌گان پژوهش حاضر تا کنون پژوهشی نقش این عوامل را در رفتارها و مهارت‌های انطباقی کودکان بررسی نکرده است. شناسایی این ساز و کارها برای تدوین مداخلات مؤثر در فرزندپروری ضروری است و می‌تواند در درک بهتر عواملی که به رشد سالم کودکان کمک می‌کنند، مؤثر باشد. با توجه به آن چه مرور شد، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی‌گر کنترل‌گری والدین در رابطه بین انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین و رفتارهای انطباقی کودکان است. شکل (۱) مدل مفهومی پژوهش را نشان می‌دهد.

کودکان، زندگی خود را در وضعیتی از وابستگی کامل به مراقبان آغاز می‌کنند. به تدریج، در طول سال‌ها، از این وابستگی فاصله می‌گیرند و به موجوداتی مستقل تبدیل می‌شوند که قادرند در زمینه‌های مختلف، فراتر از نظارت مراقبان خود، در تصمیم‌گیری مشارکت کرده و رفتارهای مستقلانه انجام دهند (کورودی و همکاران، ۲۰۲۰). کودکان خردسالی که والدین‌شان استقلال آن‌ها را بیشتر تشویق می‌کنند، فرصت بیشتری دارند تا با محیط اطراف خود متناسب با سرعت و توانایی‌هایشان تعامل داشته باشند. این رویکرد باعث می‌شود کودکان حمایت لازم را به میزان کافی دریافت کنند. حمایت والدین از استقلال با نتایج مثبتی همچون درونی‌سازی بهتر قوانین (آندرداکیس و همکاران، ۲۰۱۹) و بهبود مهارت‌های عاطفی-اجتماعی و شناختی در کودکان (دیفستانو و همکاران، ۲۰۱۸) رابطه دارد. والدینی که از استقلال کودکان حمایت می‌کنند، منابع انگیزشی درونی فرزندان را تقویت می‌کنند، در ارتباط با فرزند خود از زبان انعطاف‌پذیر استفاده می‌کنند و توضیحات منطقی ارائه می‌دهند که چرا انجام یک رفتار ممکن است برای کودک از نظر شخصی مفید یا مهم باشد (ریو، ۲۰۲۴). فراتحلیل وسکوئز و همکاران (۲۰۱۶) متشکل از ۳۶ مطالعه که رابطه بین حمایت والدین از استقلال کودکان و پیامدهای آن را بررسی کرد، نشان داد که حمایت والدین از استقلال کودکان با موفقیت تحصیلی بیشتر و شاخص‌هایی از عملکرد روانی-اجتماعی سازگارانه مرتبط است. این شاخص‌ها شامل انگیزه خودمختار، سلامت روانی، احساس شایستگی، مشارکت در فعالیت‌ها و نگرش مثبت نسبت به مدرسه بود. نتایج پژوهش مندنز و همکاران (۲۰۲۴) که با مشارکت ۲۳۹۶ والد و ۱۳۲۵ کودک در اسپانیا انجام شد، نشان داد که

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

هرگز تا ۴: همیشه) انجام می‌شود. حداقل نمره در پرسش‌نامه ۱۸ و حداکثر آن ۷۲ می‌باشد. برای ارزیابی روایی پرسش‌نامه، از تحلیل عامل تأییدی استفاده شد که نتایج نشان‌دهنده تأیید ۶ عامل مختلف بود. پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از روش همسانی درونی بررسی شد که آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه ۰/۸۸ و برای مؤلفه‌ها بین ۰/۶۰ تا ۰/۸۳ به دست آمد. در ایران، در مطالعه‌ای که توسط عبدالله زاده رافی و همکاران (۱۴۰۰) انجام شد، روایی این پرسش‌نامه با استفاده از تحلیل عامل تأییدی مورد بررسی قرار گرفت و ۶ عامل تأیید شدند. هم‌چنین، پایایی این پرسشنامه در این مطالعه با روش همسانی درونی مورد سنجش قرار گرفت که آلفای کرونباخ کل پرسش‌نامه ۰/۷۹، و برای مؤلفه‌ها به صورت پذیرش ۰/۶۱، گسلس ۰/۵۰، بودن در زمان حال ۰/۶۵، ارزش‌ها ۰/۶۹، اقدام متعهدانه ۰/۵۰، و خود به عنوان بافت ۰/۶۳ بود. در پژوهش حاضر، آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۰ به دست آمد و برای مؤلفه‌ها نیز به صورت پذیرش ۰/۶۳، گسلس ۰/۶۳، بودن در زمان حال ۰/۷۷، ارزش‌ها ۰/۶۱، اقدام متعهدانه ۰/۲۶، و خود به عنوان بافت ۰/۵۵ محاسبه شد. به دلیل ضریب آلفای کمتر از ۰/۶۰، دو خرده مقیاس اقدام متعهدانه و خود به عنوان بافت از تحلیل نهایی پژوهش حذف شدند.

مقیاس منبع کنترل والدینی (PLOC): این مقیاس توسط لسلی کمپیز و همکاران (۱۹۸۶) برای ارزیابی منبع کنترل والدین طراحی شده است. این مقیاس شامل ۴۷ گویه و ۵ خرده‌مقیاس است که شامل درجه تأثیر والدینی، مسئولیت والدینی، کنترل فرزندان بر زندگی والدین، باور والدین به تقدیر و شانس و کنترل والدین بر رفتار فرزندان می‌شود. نمره‌گذاری این پرسش‌نامه بر اساس مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (از ۱ = کاملاً مخالفم تا ۵ = کاملاً موافقم) با حداقل نمره ۴۷ و حداکثر ۲۳۵ انجام می‌شود. این مقیاس از همسانی درونی بالایی برخوردار است، به طوری که ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه ۰/۹۲ و برای خرده‌مقیاس‌ها در دامنه‌ای بین ۰/۵۶ تا ۰/۷۷ گزارش شده است (لسلی کمپیز و همکاران، ۱۹۸۶). در پژوهش ترکاشوند و همکاران (۱۴۰۲) ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۹ برای کل مقیاس بدست آمد. در پژوهش حاضر با توجه به ضریب آلفای کمتر از ۰/۶۰ در دو خرده مقیاس، از نمره

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: روش پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی و از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی والدین کودکان دبستانی در بازه سنی ۷ تا ۱۱ سال بود که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ در مدارس شهر تهران، در مناطق ۲، ۴، ۷ و ۱۵ ثبت‌نام کرده بودند. روش نمونه‌گیری از نوع داوطلبانه بود که بر اساس دستورالعمل‌های اداره کل آموزش و پرورش استان تهران برای جمع‌آوری اطلاعات انجام شد. برای محاسبه حداقل حجم نمونه، از محاسبه‌گر آماری ساپر (۲۰۲۴) برای معادلات ساختاری استفاده شد. بر این اساس، پس از وارد کردن اندازه اثر ۰/۳، سطح توان آماری ۰/۸، تعداد متغیرهای پنهان (۳)، تعداد متغیرهای آشکار (۱۷) و سطح آلفای ۰/۵، حداقل حجم نمونه ۱۵۶ نفر تعیین شد. معادلات ساختاری به‌عنوان یک روش آماری نیاز به حجم نمونه بزرگ دارد و با توجه به پرسش‌نامه‌های ناقص، برای تحلیل معادلات ساختاری در این مطالعه، یک نمونه نسبتاً بزرگ انتخاب شد. در نهایت در این پژوهش، برای جلوگیری از افت احتمالی نمونه، ۶۵۰ نفر شامل والدین و کودکان به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل فقدان هرگونه اختلال عصبی، روان‌شناختی یا جسمانی خاص در کودک (این ویژگی از طریق بررسی پرونده‌های دانش‌آموزان در مدارس تأیید شد)، ضریب هوشی در سطح نرمال و قرار داشتن در دامنه سنی ۷ تا ۱۱ سال بود. ملاک‌های خروج نیز شامل عدم رعایت شرایط ورود بود، به گونه‌ای که هرگونه اختلال عصبی، روان‌شناختی یا جسمانی، یا خروج از دامنه سنی ۷ تا ۱۱ سال و نرمال نبودن ضریب هوشی، منجر به حذف از مطالعه می‌شد.

ب) ابزار

مقیاس انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین (PAQ): این پرسش‌نامه که شامل ۱۸ سؤال است، توسط گرین و همکاران (۲۰۱۵) طراحی شده و ۶ بُعد مختلف شامل پذیرش، گسلس، حضور در زمان حال، ارزش‌ها، اقدام متعهدانه و خود به عنوان بافت را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری این پرسش‌نامه بر اساس یک طیف ۴ درجه‌ای لیکرت (از ۱:

گوشه‌گیری، پرخاشگری، افسردگی، مشکلات توجه، جسمانی‌سازی و غیرعادی بودن دارای آلفای کرونباخ قابل قبولی بین ۰/۸۶ تا ۰/۹۲ بودند. نتایج استانداردسازی نسخه والدین در جمعیت ایرانی، با نمونه‌ای به تعداد ۱۸۵۰ نفر نشان داد که شاخص‌های تحلیل عاملی تأییدی بین نسخه انگلیسی و فارسی هم‌راستایی خوبی دارند. همبستگی بین مقیاس‌های بالینی نیز از ۰/۷۹ تا ۰/۸۶ گزارش شد (مقدسین و مظاهری، ۱۳۹۶). در این مطالعه، برای ارزیابی رفتارها و مهارت‌های انطباقی، از شاخص‌های انطباق‌پذیری، مهارت‌های اجتماعی، توانایی رهبری، فعالیت‌های زندگی و ارتباطات کارکردی استفاده شد. در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ برای شاخص‌های مهارت‌های انطباقی در دامنه ۰/۷۷ تا ۰/۹۱ گزارش شد.

ج) روش اجرا

ابتدا با گرفتن مجوز از دانشگاه (آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات)، به اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران مراجعه شد. با ارائه مجوز، اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران، مدارس مناطق مختلفی که امکان همکاری داشتند را معرفی کرد. پس از آن، با مراجعه به مدارس در مناطق ۲، ۴، ۷ و ۱۵ شهر تهران و برقراری ارتباط با مدیران مربوطه، پرسش‌نامه‌های پژوهش در اختیار معلمان قرار گرفت. معلمان این پرسش‌نامه‌ها را در جلسه اولیا و مربیان در میان والدین توزیع کرده و پس از تکمیل، آن‌ها را به مدارس بازگرداندند. در نهایت، برای تحلیل داده‌های توصیفی از نرم‌افزار SPSS-27 و برای ترسیم و تحلیل معادلات ساختاری از AMOS-29 استفاده شد.

یافته‌ها

در این مطالعه ۶۵۰ نفر والد و کودک مورد ارزیابی قرار گرفتند. در این گروه نمونه، مادران در رده سنی ۲۴ تا ۵۴ سال با میانگین ۳۸/۶۱ و انحراف استاندارد ۵/۰۹، پدران در رده سنی ۳۰ تا ۷۲ سال با میانگین ۴۳/۷۸ و انحراف استاندارد ۵/۷۷ و کودکان در دامنه سنی ۸ تا ۱۱ سال با میانگین ۸/۳۵ و انحراف استاندارد ۱/۲۸ قرار داشتند. از نظر وضعیت تأهل، ۹۶/۹ درصد (۶۳۰ نفر) متأهل و ۳/۱ درصد (۲۰ نفر) مطلقه بودند. از لحاظ

کل پرسش‌نامه استفاده شد و ضریب آلفای کرونباخ کل ۰/۷۰ به دست آمد. در معادلات ساختاری مجاز است که یک متغیر در مدل را به صورت مشهود و بدون نشانگر وارد کرد.

سیستم ارزیابی رفتار کودک ویرایش سوم (BASC-3): نسخه سوم سیستم ارزیابی رفتار کودک (۲۰۱۵) یکی از ابزارهای چند بُعدی برای سنجش مشکلات رفتاری و رفتارهای انطباقی مثبت در کودکان است که توسط رینولد و کمفیس (۲۰۱۵) طراحی شده است. نمره‌گذاری بر اساس طیف لیکرت ۴ درجه‌ای (صفر: هرگز تا ۳: تقریباً همیشه) انجام می‌شود. این ابزار از روش‌های مختلفی همچون خودگزارش‌دهی، نظر معلمان و والدین برای ارزیابی رفتار کودک استفاده می‌کند. مقیاس‌های مربوط به والدین و معلمان برای سه گروه سنی مختلف طراحی شده است: پیش از دبستان (۲ تا ۵ سال)، کودک (۶ تا ۱۱ سال) و نوجوان (۱۲ تا ۱۸ سال). فرم کودکان (۶ تا ۱۱ سال) شامل پرسش‌نامه‌هایی برای والدین (۱۷۵ سؤال) و معلمان (۱۳۹ سؤال) است. این ابزار شامل چهار مقیاس ترکیبی (مشکلات درونی‌سازی، عدم توجه/بیش‌فعالی، علائم هیجانی و سازگاری شخصی)، ۱۲ مقیاس بالینی (شخصیت عجیب، محل کنترل، استرس اجتماعی، اضطراب، افسردگی، حس بی‌کفایتی، جسمانی‌سازی، مشکلات توجه، بیش‌فعالی، هیجان‌جویی، سوء مصرف الکل و مشکلات مدرسه)، چهار مقیاس انطباقی (روابط با والدین، روابط بین‌فردی، عزت نفس و خودتکاپی) و چهار مقیاس محتوایی (کنترل خشم، توانمندی ایگو، شیدایی و اضطراب امتحان) است. حداقل نمرات در مقیاس انطباقی ۰ و حداکثر ۱۳۸ می‌باشد. نسخه اصلی این ابزار (نسخه انگلیسی) بر روی نمونه‌ای از ۱۰۰۰ کودک که از نظر متغیرهای جغرافیایی، تحصیلات والدین و قومیت کنترل شده بودند، اعتبارسنجی شد (رینولد و کمفیس، ۲۰۱۵). در ایران، مقدسین و مظاهری (۱۳۹۶) اقدام به تطبیق و استانداردسازی نسخه فرم کودک برای والدین (PRS-C) کردند. بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی در تهران بر روی گروهی از ۹۵۰ والدین کودکان ۶ تا ۱۱ سال انجام گرفت. ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس‌های فرم والدین در نشانگان رفتاری از ۰/۸۳ تا ۰/۹۶ گزارش شد. هم‌چنین، بر اساس نمرات حاصل از گزارش والدین، مقیاس‌های بیش‌فعالی،

3. Behavior Assessment System for Children-third edition

نتایج آن به همراه شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی در جدول ۱ ارائه شده است. براساس نظریه چو و بنتلر (۱۹۹۵)، چولگی با مقادیر بین ± 3 را به عنوان حد مجاز برای توزیع نرمال می‌دانند. برای کشیدگی نیز طبق مطالعه کلاین (۲۰۱۶)، مقادیر بالای ± 1 در تحلیل‌های چندمتغیری می‌تواند مشکل‌ساز باشد. مقادیر به دست آمده برای چولگی و کشیدگی نشان‌دهنده رعایت پیش‌فرض نرمال بودن توزیع در داده‌ها بود. برای ارزیابی مفروضه‌ی عدم هم‌خطی از شاخص‌های عامل تورم واریانس (VIF) و تحمل استفاده شد. با توجه به این که هیچ‌یک از مقادیر شاخص تحمل کمتر از ۰/۱ و هیچ‌یک از مقادیر VIF بیشتر از ۱۰ نبود، می‌توان اطمینان حاصل کرد که پیش‌فرض عدم هم‌خطی رعایت شده است. برای شناسایی داده‌های پرت تک‌متغیره از نمودار جعبه‌ای در نرم‌افزار SPSS و برای داده‌های پرت چندمتغیره از فاصله‌های مایه‌الانویس در نرم‌افزار AMOS بهره‌برداری شد. بر اساس این تحلیل‌ها، ۱ نفر از شرکت‌کنندگان از تحلیل نهایی کنار گذاشته شدند.

تحصیلات مادران، بیشتر شرکت‌کنندگان دارای مدرک لیسانس (۳۷/۷ درصد) بودند و پس از آن، مدرک دیپلم با ۳۷/۵ درصد قرار داشت. در بین پدران، بیشترین تعداد نیز دارای مدرک لیسانس (۳۵/۲ درصد) بودند و بعد از آن، مدرک دیپلم با ۳۳/۵ درصد قرار داشت. از نظر مقطع تحصیلی کودکان ۳۰۸ نفر کلاس اول (۴۷/۳ درصد)، ۲۸۰ نفر کلاس دوم (۴۳/۱)، ۵۴ نفر کلاس سوم (۸/۳)، ۷ نفر کلاس چهارم (۱/۱ درصد) و ۱ نفر (۰/۲ درصد) کلاس پنجم بودند. از نظر جنسیت، ۷۰/۸ درصد از کودکان پسر و ۲۹/۲ درصد دختر بودند. در رابطه با تعداد فرزندان خانواده‌ها، خانواده‌هایی با دو فرزند با ۵۹/۴ درصد بیشترین درصد را داشتند و از نظر رتبه فرزند در خانواده، کودکان فرزند اول با ۴۷/۴ درصد بیشترین فراوانی را تشکیل می‌دادند. قبل از آغاز تحلیل داده‌ها، مفروضه‌های نرمال بودن توزیع و عدم وجود هم‌خطی میان متغیرهای مطالعه بررسی شد. برای بررسی مفروضه توزیع نرمال متغیرهای پژوهش، از شاخص‌های کجی و کشیدگی استفاده شد و

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
مهارت‌های انطباقی کودکان	۸۶/۳۲	۱۷/۴۳	-۰/۰۵۸	-۰/۱۲۴
کنترل‌گری والدین	۱۲۳/۷۹	۱۲/۵۰	-۰/۰۴۱	۰/۴۷۶
انعطاف‌پذیری روان‌شناختی	۵۵/۵۵	۲۰/۱۷	-۰/۳۷۳	۰/۴۰۸

در ادامه، در جدول ۲ ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳
۱- مهارت‌های انطباقی کودکان	۱		
۲- کنترل‌گری والدین	**۰/۲۹۶	۱	
۳- انعطاف‌پذیری روان‌شناختی	**۰/۴۱۸	**۰/۳۵۱	۱

** $P < 0.01$ * $P < 0.05$

روابط در سطح ۰/۰۱ به‌طور معناداری تأیید شده‌اند. در ادامه، برای بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم از مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد و نتایج آن در جداول اثرات مستقیم و غیرمستقیم ارائه شده است. شاخص‌های برازش مدل ساختاری در جدول ۳ نمایش داده شده و مطابق

طبق داده‌های موجود در جدول ۲، رابطه مثبت و معناداری بین انعطاف‌پذیری روان‌شناختی و مهارت‌های انطباقی کودکان وجود دارد، در حالی که بین انعطاف‌پذیری روان‌شناختی و کنترل‌گری والدین رابطه منفی و معناداری مشاهده می‌شود. هم‌چنین، بین کنترل‌گری والدین و مهارت‌های انطباقی کودکان یک رابطه منفی و معنادار وجود دارد که این

با داده‌های آن، مدل برازش خوبی دارد. تمامی شاخص‌ها در محدوده قابل قبول قرار دارند، بنابراین ساختار مدل فرضی پژوهش تأیید شده است.

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل ساختاری

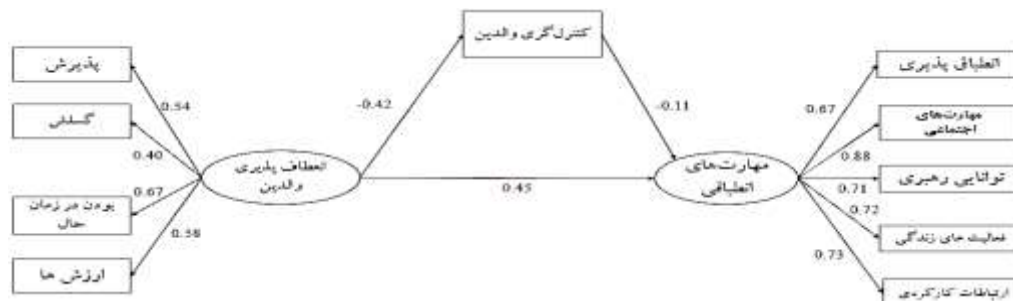
مدل	دامنه قابل پذیرش	شاخص برازندگی
۸۳/۳۱۱	-	خی دو (χ^2)
۳/۰۸	کم‌تر از ۵	نسبت خی دو به درجه آزادی (CMIN)
۰/۹۷۴	بزرگ‌تر از ۰/۹۰	شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)
۰/۹۷۴	بزرگ‌تر از ۰/۹۰	شاخص برازندگی فزاینده (IFI)
۰/۹۷۴	بزرگ‌تر از ۰/۹۰	شاخص نیکویی برازش (GFI)
۰/۰۵۷	کم‌تر از ۰/۰۸	ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب (ISEA)

در ابتدا، جدول ۴ ضرایب استاندارد و غیراستاندارد روابط مستقیم بین متغیرهای پژوهش و شکل ۲ مدل نهایی پژوهش با ضرایب استاندارد را نشان می‌دهد.

هم‌چنین، در ادامه نتایج جدول ۴ و ۵ اثرات مستقیم و واسطه‌ای متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد و بر اساس آن می‌توان به تأیید یا رد اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای پژوهش در مهارت‌های انطباقی کودکان پرداخت.

جدول ۴. بررسی روابط مستقیم متغیرها در مدل پژوهش

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضرایب غیراستاندارد	ضرایب استاندارد	انحراف استاندارد	T	p
انعطاف پذیری روان‌شناختی	مهارت‌های انطباقی	۱/۲۱۳	۰/۴۵۰	۰/۱۷۳	۷/۰۰۸	۰/۰۰۱
کنترل‌گری والدین	مهارت‌های انطباقی	-۰/۰۲۴	-۰/۱۱۳	۰/۰۱۰	-۲/۴۷۷	۰/۰۱۳
انعطاف پذیری روان‌شناختی	کنترل‌گری والدین	-۵/۳۵۱	-۰/۴۲۴	۰/۶۶۱	-۸/۰۹۸	۰/۰۰۱

شکل ۲. مدل ساختاری نهایی پژوهش

است ($\beta = -۰/۱۱۳$). در نهایت مسیر مستقیم متغیر انعطاف‌پذیری روان‌شناختی به متغیر کنترل‌گری والدین معنی‌دار است ($\beta = -۰/۴۲۴$). در ادامه، جدول ۵ ضرایب استاندارد و غیر استاندارد روابط غیرمستقیم میان متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

باتوجه به نتایج جدول ۴ و شکل ۲ در مواردی که سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است، دو متغیر با یکدیگر رابطه معنادار دارند. همان‌طور که مشاهده می‌شود، مسیر مستقیم انعطاف‌پذیری روان‌شناختی به متغیر مهارت‌های انطباقی کودکان معنی‌دار است ($\beta = ۰/۴۵۰$). مسیر مستقیم متغیر کنترل‌گری والدین به متغیر مهارت‌های انطباقی کودکان معنی‌دار

جدول ۵. بررسی روابط غیرمستقیم متغیرها در مدل پژوهش

متغیر پیش‌بین	متغیر میانجی	متغیر ملاک	ضریب غیراستاندارد	حد پایین	حد بالا	ضریب استاندارد	p
انعطاف‌پذیری روان‌شناختی	کنترل‌گری والدین	مهارت‌های انطباقی	۰/۱۳۰	۰/۰۳۲	۰/۲۳۹	۰/۰۴۸	۰/۰۰۹

می‌گیرند. چنین سبک فرزندپروری می‌تواند به رشد مهارت‌های انطباقی مانند حل مسئله، مدیریت هیجانات و تعاملات اجتماعی مثبت در کودکان کمک کند (لیمینگ و هیز، ۲۰۱۶؛ دهقانی و کدخدایی، ۱۴۰۳).

علاوه بر این، انعطاف‌پذیری والدین با توانایی آن‌ها در حضور ذهنی و توجه به نیازهای کودک در لحظه حال، مرتبط است (کونتراس و همکاران، ۲۰۲۳). این حضور ذهنی می‌تواند به والدین کمک کند تا به طور مؤثرتر به نیازهای عاطفی و رفتاری کودکان پاسخ دهند. حمایت والدین در زمان‌هایی که کودک با چالش‌های هیجانی روبرو است، می‌تواند احساس امنیت را در کودک تقویت کند و به او یاد دهد که چگونه احساسات خود را تنظیم کند. هم‌چنین انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین با کاهش مشکلات روانی درونی و بیرونی در کودکان همراه است (رن و همکاران، ۲۰۲۲) و می‌تواند باعث شکل‌گیری انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در کودک شود و از این طریق نیز بر عملکرد اجتماعی و وضعیت هیجانی کودک تأثیر مثبت داشته باشد (بکمن و همکاران، ۲۰۱۹). بنابراین، انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین از طریق ایجاد محیطی مثبت و حساس به نیازهای کودک، نقشی کلیدی در پرورش مهارت‌های انطباقی کودکان ایفا می‌کند.

دیگر یافته مهم پژوهش حاضر نقش مهم کنترل‌گری والدین به عنوان یک عامل میانجی در رابطه انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین با مهارت‌های انطباقی کودکان و تأثیر منفی آن بر مهارت‌های انطباقی کودکان بود. این یافته با نتایج مطالعات پیشین (وانگ و همکاران، ۲۰۱۹؛ پری و همکاران، ۲۰۱۸؛ ریو، ۲۰۲۴؛ عوده و همکاران، ۱۴۰۴) که نشان می‌دهند کنترل‌گری بیش از حد والدین می‌تواند مانع از رشد استقلال و خودتنظیمی کودکان شود، همخوانی دارد.

در مورد نقش میانجی کنترل‌گری والدین، می‌توان بیان کرد که والدینی که از سبک‌های کنترل‌گرانه استفاده می‌کنند، فرصت‌های کودکان برای تنظیم هیجانات و مدیریت رفتارهای مستقلانه را کاهش می‌دهند. این

برای بررسی اثر غیرمستقیم از روش بوت‌استرپ با ۵۰۰۰ نمونه‌گیری مجدد استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۵ نشان داده شده است، اثر غیرمستقیم متغیر انعطاف‌پذیری روان‌شناختی بر مهارت‌های انطباقی کودکان از طریق متغیر میانجی یعنی، کنترل‌گری والدین معنی‌دار می‌باشد ($p < 0.05$ ، $p < 0.048$). $\beta =$

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی نقش میانجی‌گری کنترل‌گری والدین در رابطه بین انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین و مهارت‌های انطباقی کودکان انجام شد. یافته‌های پژوهش با استفاده از تحلیل همبستگی و مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد که انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین به طور مستقیم و غیرمستقیم از طریق کاهش کنترل‌گری والدین با مهارت‌های انطباقی کودکان، رابطه مثبت و معناداری دارد.

در ابتدا یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین تأثیر مثبت و معناداری بر مهارت‌های انطباقی کودکان دارد. این یافته با نتایج مطالعات پیشین (رن و همکاران، ۲۰۲۲؛ براسل و همکاران، ۲۰۱۶؛ بکمن و همکاران، ۲۰۱۹؛ دهقانی و کدخدایی، ۱۴۰۳) همسو است که نشان می‌دهند انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین به عنوان یک عامل محافظتی در رشد روانی و اجتماعی کودکان عمل می‌کند. انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین به عنوان توانایی آن‌ها در پذیرش تجربیات ناخوشایند و در عین حال رفتار مبتنی بر ارزش‌های فرزندپروری تعریف می‌شود (کونتراس و همکاران، ۲۰۲۳؛ بورک و مور، ۲۰۱۵). این ویژگی والدین می‌تواند محیطی حمایتی و ایمن برای کودکان فراهم کند که در آن کودکان احساس پذیرش و درک می‌کنند. والدینی که انعطاف‌پذیری بیشتری دارند، در مواجهه با رفتارهای چالش‌برانگیز کودکان، واکنش‌های همدلانه‌تری نشان می‌دهند و به جای استفاده از روش‌های سخت‌گیرانه، راهبردهای تربیتی مبتنی بر تشویق و آموزش مهارت‌های انطباقی را به کار

موضوع به ویژه در شرایط استرس‌زا یا ترس‌آور، مانع از تجربه کودکان در مدیریت هیجان‌های خود می‌شود و وابستگی کودک به والدین را افزایش می‌دهد (باربر، ۱۹۹۶؛ پری و همکاران، ۲۰۱۸). در نقطه مقابل، کودکانی که والدین‌شان از استقلال آن‌ها حمایت می‌کنند، فرصت بیشتری برای تعامل با محیط اطراف خود بر اساس توانایی‌ها و سرعت شخصی‌شان دارند. این رویکرد باعث می‌شود کودکان از حمایت کافی برخوردار شوند و مهارت‌های خود را توسعه دهند. والدینی که از استقلال کودکان حمایت می‌کنند، با استفاده از زبان انعطاف‌پذیر و ارائه توضیحات منطقی، به کودکان کمک می‌کنند تا درک کنند چرا انجام برخی رفتارها برایشان مفید یا مهم است (ریو، ۲۰۲۴). این نوع حمایت از استقلال، نتایج مثبتی مانند درونی‌سازی بهتر قوانین (آندرداکیس و همکاران، ۲۰۱۹) و ارتقای مهارت‌های عاطفی-اجتماعی و شناختی کودکان (دیفانو و همکاران، ۲۰۱۸؛ مندنز و همکاران، ۲۰۲۴) را به همراه دارد. در نتیجه، کنترل‌گری والدین به عنوان یک عامل میانجی در رابطه بین انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین و مهارت‌های انطباقی کودکان عمل می‌کند. والدینی که انعطاف‌پذیری روان‌شناختی بالاتری دارند، تمایل کمتری به کنترل‌گری نشان می‌دهند و بیشتر از استقلال کودکان حمایت می‌کنند. این حمایت از استقلال به نوبه خود باعث بهبود مهارت‌های انطباقی کودکان می‌شود، زیرا کودکان فرصت بیشتری برای تجربه استقلال و خودتنظیمی پیدا می‌کنند. این پژوهش، علی‌رغم دستاوردهای مهم، با محدودیت‌هایی همراه بود که در تفسیر نتایج باید مد نظر قرار گیرد. نخست آن که این پژوهش به صورت مقطعی انجام شده است و از این رو، امکان استنباط رابطه علی بین متغیرها دشوار است. انجام مطالعات طولی در آینده می‌تواند به روشن‌تر شدن رابطه علی بین انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین، کنترل‌گری و مهارت‌های انطباقی کودکان کمک شایانی کند. دوم این که، به دلیل محدود بودن نمونه به والدین ساکن در چهار منطقه شهر تهران، تعمیم نتایج نیازمند

احتیاط و دقت است. سوم این که، داده‌های این مطالعه بر پایه گزارش‌های والدین جمع‌آوری شده‌اند، که ممکن است تحت تأثیر سوگیری‌های گزارش‌دهی قرار گرفته باشند. به کارگیری روش‌های متنوع جمع‌آوری داده‌ها، مانند گزارش‌های معلمان یا مشاهده مستقیم، می‌تواند به افزایش اعتبار و قابلیت اطمینان نتایج کمک کند.

بر اساس نتایج این پژوهش، پیشنهاد می‌شود مطالعات آتی به بررسی ساز و کارهای دیگری که احتمالاً در رابطه بین انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین و مهارت‌های انطباقی کودکان تأثیرگذار هستند، بپردازند. برای نمونه، تحلیل نقش عواملی همچون تنظیم هیجانی والدین، سبک‌های دلبستگی و کیفیت تعاملات والد-فرزند می‌تواند به درک عمیق‌تر و جامع‌تری از این رابطه کمک کند. علاوه بر این، تدوین و اجرای برنامه‌های آموزشی با هدف ارتقای انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین و کاهش رفتارهای کنترل‌گرانه آن‌ها می‌تواند به بهبود مهارت‌های انطباقی کودکان منجر شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته روان‌شناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران با کد اخلاق IR.IAU.SRB.REC.1401.272 است. با کسب رضایت آگاهانه از تمام شرکت‌کنندگان، پژوهش حاضر مطابق با اصول اخلاقی و پروتکل‌های هلسینکی انجام شده است. در این راستا، اطلاعات کاملی در مورد اهداف پژوهش، نحوه استفاده از داده‌ها و حفظ محرمانگی اطلاعات به شرکت‌کنندگان ارائه شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی می‌باشد.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از رساله دکتری نویسنده اول و به راهنمایی نویسندگان دوم و سوم و مشاوره نویسندگان چهارم و پنجم استخراج شده است.

تضاد منافع: هیچ گونه تعارض منافی جهت اعلام وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: نویسندگان مقاله، مراتب سپاس و قدردانی خود را از تمامی شرکت‌کنندگان محترم در این پژوهش اعلام می‌دارند.

منابع

مادر در فرزندپروری با افسردگی نوجوانان. *مجله پرستاری کودکان*، ۳: (۸-۱۵).

<https://doi.org/10.22034/JPEN.8.3.8>

مقدسین، مریم؛ و مظاهری، زهرا (۱۳۹۶). بررسی مقدماتی ویژگی‌های روان‌سنجی فرم والدین سیستم ارزیابی رفتاری در کودکان (BASC-3). پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه خوارزمی.

References

Abbas, M. G., Wang, Z., Ullah, H., Mohsin, M., Abbas, H., & Mahmood, M. R. (2022). Do entrepreneurial orientation and intellectual capital influence SMEs' growth? Evidence from Pakistan. *Environmental science and pollution research international*, 29(17), 25774-25789. <https://doi.org/10.1007/s11356-021-17542-y>

Alfiero, S., Brescia, V., & Bert, F. (2021). Intellectual capital-based performance improvement: a study in healthcare sector. *BMC health services research*, 21(1), 73. <https://doi.org/10.1186/s12913-021-06087-y>

Barnard, C. I. (1938). *The functions of the executive*. Harvard University Press. [org/record/1938-15046-000](https://doi.org/10.2307/1504600)

Bolino, M. C., & Turnley, W. H. (1999). A model of perception management and its influence on employee satisfaction. *Academy of Management Journal*, 42(5), 614-625. <https://www.jstor.org/stable/259117?origin=crossref>

Bontis, N. (1998). Intellectual capital: An exploratory framework for measuring intangible assets. *Management Decision*, 36(2), 99-106.

Bucea, O., & Pillai Riddell, R. (2019). Non-pharmacological pain management in the neonatal intensive care unit: Managing neonatal pain without drugs. *Seminars in fetal & neonatal medicine*, 24(4), 101017. <https://doi.org/10.1016/j.siny.2019.05.009>

Campbell Pickford, H., & Joy, G. (2016). Organisational citizenship behaviours: Definitions and dimensions. *Saïd Business School*

ترکاشوند، علی؛ امینی، زهرا و صفری، محمد (۱۴۰۲). بررسی مقایسه‌ای خودکارآمدی، منبع کنترل والدینی و سواد عاطفی در مادران کودکان با و بدون اختلال طیف اتیسم، پنجمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی ایران.

<https://civilica.com/doc/1978833>

دهقانی، سهیلا و کدخدایی، مریم (۱۴۰۳). پیش‌بینی شایستگی هیجانی-اجتماعی بر اساس دشواری تنظیم هیجان و سرسختی روان‌شناختی والدین در دانش‌آموزان دوره دوم دبستان: نقش میانجی‌گر انعطاف‌پذیری روان‌شناختی والدین. *فصلنامه علمی روش‌ها و مدل‌های روانشناختی*. ۱۵(۵۵)، ۳۷-۵۰.

<https://doi.org/10.30495/jpmm.2024.32814.3895>

ذکایی‌فر، آرزو و موسی‌زاده، توکل (۱۳۹۹). نقش سبک‌های فرزند پروری والدین در پیش‌بینی رشد اجتماعی کودکان پیش‌دبستان ۵ و ۶ ساله. *پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی*، ۱۰(۳۷)، ۸۷-۱۰۰. <https://doi.org/10.22034/spr.2020.109698>

سلیمانی، فرین؛ نوبخت، زهرا، آذری، نادیا، کراسکیان، آدیس؛ حسناتی، فاطمه و قربانپور، زهرا (۱۴۰۳). روایی و پایایی مقیاس رفتار انطباقی در کودکان فارسی‌زبان. *مجله توانبخشی*، ۲۵(۳)، ۳۶۳-۶۶۳.

<http://rehabilitationj.uswr.ac.ir/article-1-3363-fa.html>

سیدمیرزایی، سیده زهرا، حاتمی، محمد، حبیب، محمدباقر و حسنی، جعفر (۱۴۰۱). نقش فراشناخت، تحمل ابهام و انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در پیش‌بینی تاب‌آوری. *مجله علوم روان‌شناختی*، ۲۱(۱۱۷)، ۱۷۹۹-۱۸۱۴.

<https://doi.org/10.52547/JPS.21.117.1799>

عوده، سعد عباس؛ مومنی، خدامراد و مرادی، آسیه (۱۴۰۴). رابطه کنترل روان‌شناختی والدین با عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه: نقش میانجی جهت‌گیری هدف پیشرفت و تاب‌آوری. *مجله علوم روان‌شناختی*، ۲۴(۱۴۸)، ۶۱-۷۸.

<https://doi.org/10.52547/JPS.24.148.1>

عبداله‌زاده رافی مهدی، محمدی‌هانیه، محمدی معصومه، رفیعی بلداجی محدثه (۱۴۰۱). بررسی ارتباط انعطاف‌پذیری روان‌شناختی

- Khan, N. U., Anwar, M., Li, S., & Khattak, M. S. (2021). Intellectual capital, financial resources, and green supply chain management as predictors of financial and environmental performance. *Environmental science and pollution research international*, 28(16), 19755–19767. <https://doi.org/10.1007/s11356-020-12243-4>
- Knorst, J. K., Tomazoni, F., Sfreddo, C. S., Vettore, M. V., Hesse, D., & Ardenghi, T. M. (2022). Social capital and oral health in children and adolescents: A systematic review and meta-analysis. *Community dentistry and oral epidemiology*, 50(6), 461–468. <https://doi.org/10.1111/cdoe.12714>
- Lilly, J.D. (2022). Organizational Citizenship Behavior. In: Farazmand, A. (eds) *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-66252-3_125
- Mengesha, E. W., Alene, G. D., Amare, D., Assefa, Y., & Tessema, G. A. (2021). Social capital and maternal and child health services uptake in low- and middle-income countries: mixed methods systematic review. *BMC health services research*, 21(1), 1142. <https://doi.org/10.1186/s12913-021-07129-1>
- Miller, E. T., & Abu-Alhaija, D. M. (2019). Cultural Influences on Pain Perception and Management. *Pain management nursing: official journal of the American Society of Pain Management Nurses*, 20(3), 183–184. <https://doi.org/10.1016/j.pmn.2019.04.006>
- Motamed, H., & Zamani, G. H. (2016). A comprehensive review of sample size determination methods with a special focus on the field of nursing. *Journal of Nursing and Health Studies*, 2(1), 43-55.
- Ocampo, L., Acedillo, V., Bacunador, A. M., Balo, C. C., Lagdameo, Y. J., & Tupa, N. S. (2018). A historical review of the development of organizational citizenship behavior (OCB) and its implications for the twenty-first century. *Personnel Review*, 47(4), 821–862. <https://doi.org/10.1108/PR-04-2017-0136>
- Organ, D. S., & Konovsky, M. A. (1996). Organizational citizenship behavior: Its nature, WP 2016-31. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2893021>
- Fisher P. (2017). Homeopathy and intellectual honesty. *Homeopathy: the journal of the Faculty of Homeopathy*, 106(4), 191–193. <https://doi.org/10.1016/j.homp.2017.10.001>
- Flood, F. (2017). Social Psychology of Organizations. In: Farazmand, A. (eds) *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-31816-5_3059-1
- Harper, P. J. (2015). Exploring forms of organizational citizenship behaviors (OCB): antecedents and outcomes. *Journal of Management and Marketing Research*, 18, 1. <https://doi.org/10.1188a37b15791dfcc40068ed654039bb98e829c46>
- Harper, P. J. (2015). Exploring forms of organizational citizenship behaviors (OCB): antecedents and outcomes. *Journal of Management and Marketing Research*, 18, 1. <https://aabri.com/manuscripts/142119>
- Hart, T. A., Gilstrap, J. B., & Bolino, M. C. (2016). Organizational citizenship behavior and the enhancement of absorptive capacity. *Journal of Business Research*, 69(10), 3981–3988. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2016.06.001>
- Hazzi, O.A. (2018). Organizational Citizenship Behavior: A Holistic Review. In: Farazmand, A. (eds) *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance* (pp. 1–12). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-31816-5_3677-1
- Jardon, C. M., & Martinez-Cobas, X. (2021). Measuring intellectual capital with financial data. *PloS one*, 16(5), e0249989. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0249989>
- Katz, D., & Kahn, R. L. (1966). *The social psychology of organizations*. Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118113311.ch1>
- Katz, D., & Kahn, R. L. (1978). Organizations and the system concept. *Classics of Organization Theory*, 80, 480. <https://doi.org/10.1080/23311975.2024.2350804#refere>

- Spottswood, E. L., & Wohn, D. Y. (2020). Online social capital: recent trends in research. *Current opinion in psychology*, 36, 147–152. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2020.07.031>
- Tran, T. P., Nguyen, P. V., Nguyen, Q. L., Tran, N. P., & Vo, D. H. (2022). Does national intellectual capital matter for shadow economy in the Southeast Asian countries?. *PloS one*, 17(5), e0267328. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0267328>
- Ullah, H., Wang, Z., Mohsin, M., Jiang, W., & Abbas, H. (2022). Multidimensional perspective of green financial innovation between green intellectual capitals on sustainable business: the case of Pakistan. *Environmental science and pollution research international*, 29(4), 5552–5568. <https://doi.org/10.1007/s11356-021-15919-7>
- Vanaja, N., Rajeswari, P. S., & Tamil, K. (2021). Organizational citizenship behaviour—evolving dimensions and antecedents. *Journal of Xi'an University of Architecture & Technology*, XIII(4) DOI: 10.1080/23311975.2024.2350804
- Wightman, A., Goldberg, A., & Diekema, D. (2018). Fairness, severe intellectual disability, and the special case of transplantation. *Pediatric transplantation*, 22(5), e13228. <https://doi.org/10.1111/petr.13228>
- Worku, M. A., & Debela, K. L. (2024). A systematic literature review on organizational citizenship behavior: conceptualization, antecedents, and future research directions. *Cogent Business & Management*, 11(1). <https://doi.org/10.1080/23311975.2024.2350804>
- Yaylaci, A. F. (2016). An analysis of studies on organizational citizenship behaviors in Turkey: 2000-2015. *Journal of Education and Training Studies*, 4(8), 99–115. <https://doi.org/10.11114/jets.v4i8.1560>
- Zhang, H., Zhao, Y., Zou, P., Lin, S., Mu, S., Deng, Q., Du, C., Zhou, G., Wu, J., & Gan, L. (2021). Explaining Organizational citizenship behavior among Chinese nurses combating COVID-19. *Risk Management and Healthcare Policy*, 14, 979–986. <https://doi.org/10.2147/RMHP.S292436>
- antecedents, and consequences. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Özdemir, Y., & Ergun, S. (2015). The relationship between organizational socialization and organizational citizenship behavior: the mediating role of person-environment fit. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 207, 432-443. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.10.113>
- Parhehi, H. (2017). Anti-capitalist theory of administrative corruption and criticism of the concept of social capital. *Social Welfare*, 18(69), 79-127. (In Persian). SID. <https://sid.ir/paper/56568/fa>
- Qaraeti, M., Kashani Vahid, L., & Asaseh, M. (2024). Developing a structural model of happiness of mothers with children with intellectual disabilities based on psychological capital with the mediation of cognitive flexibility. *Journal of Psychological Sciences*, 23(136), 785-800. (In Persian). <http://dx.doi.org/10.52547/JPS.23.136.785>
- Sharapour, M., & Hojjati, H. (2017). Analysis of social factors affecting citizenship participation: empirical evaluation of social capital theory. *Urban Sociological Studies (Urban Studies)*, 8(28), 1-32. (In Persian). SID. <https://sid.ir/paper/210314/fa>
- Sharma, A. (2016). Organizational citizenship behaviour: A literature review of the dimensions and antecedents. *International Journal of Education and Management Studies*, 6(3), 351. [doi/10.1177/014920630002600307](https://doi.org/10.1177/014920630002600307)
- Sharma, J. P., Bajpai, N., & Holani, U. (2010). Organizational citizenship behavior in public and private sector and its impact on job satisfaction: A comparative study in Indian perspective. *International Journal of Business and Management*, 6(1), 67. <https://doi.org/10.5539/ijbm.v6n1p67>
- Somech, A., & Ohayon, B. E. (2019). The trickle-down effect of OCB in schools: The link between leader OCB and team OCB. *Journal of Educational Administration*, 58(6), 629–643. <https://doi.org/10.1108/JEA-03-2019-0056>